

GAJ GAVRIJEL KEJ

LAVOVI
EL-RASANA

S engleskog preveo
Vladimir D. Janković

*Za Harija Karlinskog i Majera Hofera,
nakon trideset pet godina*

၁

*Ovo veće duboko je u meni zauvek.
Mnogi plavi izlasci meseca na severu,
Nalik na prigušen odraz, tiho će me
Podsećati i podsećati, iznova i iznova.
Ono će biti moja nevesta, moje drugo ja.
Podstrek da pronađem sebe. Ja sam sâm
Izlazak meseca na jugu.*

~ Paul Kle, Tuniski dnevници

PROLOG

Tek što je prošlo podne, i bližio se treći poziv na molitvu, kad je Amar ibn Kajran prošao kroz Kapiju zvona i ušao u palatu El-Fontina u Silvenesu ne bi li ubio poslednjeg kalifu El-Rasana.

Ušavši u Dvorište lavova, naišao je na troja vrata i zastao pred onima što vode u baštu. Evnusi su čuvali ta vrata. Znao ih je po imenu. S njima je već sve bio uredio. Jedan je blago klimnuo glavom; drugi je odvratio pogled. Više mu se dopao taj drugi čovek. Otvorili su teška vrata i on je prošao kroz njih. Čuo je potom kako se za njim zatvaraju.

Na dnevnoj žegi, bašte su bile puste. Svi koji još behu ostali u oronuloj velelepности El-Fontine potražili su zaklon od sunca u unutrašnjim odajama. Tamo sad pijuckaju rashlađena slatka vina ili se služe onim neobično dugačkim kašikama koje je dizajnirao Zirjani, da bi jeli šerbet, u podrumima ohlađen snegom donetim s planina. Luksuz iz nekog drugog vremena, namenjen nekim muškarcima i ženama kudikamo drugačijim od onih koji su sada tu živeli.

Razmišljajući tako, Ibn Kajran je bešumno koračao kroz Baštu narandži i, prošavši ispod luka, ušao u Baštu badema, a onda, ispod još jednog luka, u Baštu čempresa, gde se, u trima bazenima, video odraz visokog, visokog, savršeno oblikovanog drveta. Svaka bašta bila je manja od prethodne, svaka bolno ljupka. El-Fontina je, štono pesnik jednom reče, bila sagrađena tako da slama srce.

Na kraju je došao do Bašte želje, najmanje, koja je najviše od svih ličila na dragulj. A tu je, usamljen na širokom obodu fontane, u belo odeven, u tišini sedeo Muzafar, kao što je unapred bilo dogovoreno.

Ibn Kajran se poklonio dok je još stajao ispod luka – duboko ukorenjena navika. Slepí starac nije mogao da vidi taj znak poštovanja. Potom je krenuo napred, samouvereno koračajući stazom koja vodi do fontane.

„Amare?“, rekao je Muzafar kad ga je čuo. „Rekoše mi da ćeš doći. Jesi li to ti? Jesi li došao da me odvedeš odavde? Jesi li to ti, Amare?“

Štošta se na to moglo odgovoriti.

„Ja sam“, rekao je Ibn Kajran prilazeći. Izvukao je bodež iz korica. Starac je naglo podigao glavu, kao da prepoznaje taj zvuk. „Došao sam da vas oslobodim ovog mesta duhova i odjeka.“

S tim rečima je, hitro i glatko, zario oštricu do balčaka u starčevo srce. Muzafar nije pustio ni glasa. Sve je obavljeno brzo i pouzdano. Moći će stari da kaže vađijima u njihovim hramovima, ako ikada do toga dođe, da mu je kraj bio lagan i brz.

Ibn Kajran je položio starčevo beživotno telo na ivicu fontane i namestio udove unutar belog ogrtača tako da mrtvacu zateknu u dostojanstvenom položaju. Oprao je nož u fontani, gledao kako se voda zacrvenela. Prema vekovnim učenjima njegovog naroda, čiji koreni sežu do istočnih pustinja gde je i začeta vera Ašarita, ubiti jednog od Bogu posvećenih kalifa predstavljalo je zločin koji se ne može okajati. Pogledao je u Muzafara, u okruglo izborano lice, tužno i neodlučno, čak i u smrti.

Nije on stvarno posvećen, rekao je Almalik u Kartadi. *Svi to znaju.*

Samo te godine behu postavljene marionetske kalife, još jedan ovde u Silvenesu pre Muzafara, jedan u Tudeski, i ono siroto dete u Salosu. Nije se smelo dozvoliti da se takvo stanje dalje održava. Ostala trojica već su ubijeni. Muzafar je bio samo poslednji u nizu.

Samo poslednji. Nekada su bili lavovi u El-Rasanu, lavovi na

podijumu u ovoj palati, koja je sagrađena tako da natera ljude da kleknu na mermer i alabaster pred zasenjujućim dokazom slave koju oni sami nikad neće dosegnuti.

Muzafar, zaista, nikada nije bio zvanično posvećen, baš kao što je rekao Almalik od Kartade. Ali Amaru ibn Kajranu je palo na pamet, dok je kao dvadesetogodišnjak stajao u Bašti želje El-Fontine u Silvenesu i spirao sa svog noža crvenu krv tog čoveka, da će, ma šta drugo bude uradio sa svojim životom, u danima i noćima koje mu Ašar i Bog budu dodelili pod svetim svodom po kojem kruže zvezde, možda zauvek ostati poznat kao čovek koji je ubio poslednjeg kalifu El-Rasana.

„Najbolje ti je s Bogom među zvezdama. Sad nastupa vreme vukova”, rekao je starcu na ivici fontane pre nego što će obrisati bodež i vratiti ga u korice, da bi potom krenuo nazad kroz četiri prelepe, puste bašte do vrata gde su potplaćeni evnusi čekali da ga puste napolje. Usput je čuo neku pticu što jednolično peva na jarkobelom svetlu podneva, a onda se oglašiše i zvona, pozivajući sve dobre ljude na svetu molitvu.

PRVI DEO

PRVO POGLAVLJE

Uvek znaj da oni potiču iz pustinje. U danima pre nego što je Džehana počela da radi, u to vreme kada je još mogao da govori s njom, i da je uči, otac joj je stalno ponavljao te reči govoreći o vladajućim Ašaritimama, među kojima su s mukom živeli i trudili se – kao što su se sva rasuta plemena Kindata oduvek trudila – da stvore u svetu mali bezbedan prostor i trenutak predaha.

„Ali i mi imamo pustinju u svojoj istoriji, zar ne?“, mogla je da se seti kako je jednom pitala, kao da ga izaziva. Nikada nije bila lak učenik, ni kod njega ni kod koga drugog.

„Prošli smo kroz nju“, odgovorio je Išak divno odmerenim glasom. „Boravili smo u njoj neko vreme, usput. Nikada nismo zaista bili narod dina. Oni jesu. Čak i ovde, u El-Rasanu, među vrtovima, vodom i drvećem, oni koji su rođeni pod zvezdom nikada nisu sigurni u trajnost svega toga. U srcima ostaju ono što su bili kada su prvi put primili učenja Ašara u pesku. Kad nekog od njih ne možeš da shvatiš, seti se ovoga i sigurno će ti se ukazati put.“

Tih dana, uprkos njenoj ćudljivosti, očeve reči su za Džehanu bile sveta uputstva. U drugoj prilici, nakon što se po treći put požalila tokom napornog jutra pripremanja praškova i melema, Išak ju je blago upozorio da je lekarev život možda često dosadan, ali da nije baš stalno takav, i da će biti trenutaka kada će čeznuti za tihom rutinom.

Ti saveti oštro su joj sevnuli u mislima pre nego što je najzad zaspala na kraju dana koji će, dugo nakon toga, u Fezani biti poznat – uz kletve i crne sveće koje se pale u znak sećanja – kao Dan jarka.

Bio je to dan koji će Džehana bet Išak, lekarka, celog života pamtititi iz razloga koji daleko premašuju razloge ostalih stanovnika ovog ponosnog, ozloglašeno buntovnog grada: tog popodneva je, pre nego što su izašli meseci, izgubila svoju bočicu za mokraću, i deo svog srca zauvek.

Zbog porodične istorije, ta bočica uopšte nije bila nevažna stvar.

Dan je počeo na nedeljnoj pijaci pored Kartadske kapije. Odmah pošto je svanulo, Džehana je bila kraj fontane za tezgom, gde je pre nje radio njen otac, i taman je gledala kako poslednji seljaci dolaze sa svojim mazgama natovarenim namirnicama. U beloj lanenoj haljini, smestila se prekrštenih nogu na svom jastuku, ispod lekarske zeleno-bele nadstrešnice, pripremajući se za pacijente. Velaz se, kao i uvek, muvao u tezgji iza nje, spreman da meri i toči lekove i meleme kako mu ona kaže, kao i da se obračuna sa svim teškoćama s kojim se mlada žena može suočiti na mestu bučnom kao što je pijaca. Slabi su, ipak, bili izgledi da će biti nevolje; Džehana je dotad već svima bila dobro poznata.

Jutro pored Kartadske kapije obično je značilo da će prepisivati lekove pretežno seljacima koji žive izvan gradskih bedema, ali bilo je i gradskih službenika, zanatlija, žena koje se cenkaju na pijaci i, neretko, onih plemenitijeg roda koji su previše škrti da plate privatnu posetu, ili previše ponosni da ih kod kuće pregleda i leči jedna Kindatkinja. Takvi pacijenti nikada nisu dolazili lično; poslali bi neku ženu iz domaćinstva koja bi donela bočicu s mokraćom za analizu, i ponekad recept na kojem je pisar naveo simptome i pritužbe.

Džehanina bočica za mokraću, koja je pripadala njenom ocu, bila je izrazito uočljiva na pultu pod nadstrešnicom. Ona je bila porodični potpis, reklama. Kao veličanstven primer staklarske veštine, bočica je imala izgravirana dva meseca, koja su Kindati poštovali, kao i sliku viših zvezda proricanja.

Na neki način, to je bio predmet isuviše lep za svakodnevnu upotrebu, s obzirom na ne baš glamuroznu njegovu namenu.

Bočicu je izradio zanatlija u Lonzi pre šest godina, po porudžbini kralja Almalika od Kartade, nakon što je Išak usmeravao babice – s druge strane paravana – tokom teškog ali uspešnog rađanja Almalikovog trećeg sina.

Kada je došlo vreme da se rodi četvrti sin, što je bio još teži porođaj, ali takođe na kraju uspešan, Išak iz Fezane, proslavljeni kindatski lekar, dobio je drugačiji, kontroverzan dar od kralja Kartade. Velikodušniji poklon, u izvesnom smislu, ali svest o tome nimalo nije ublaživala gorčinu koju je Džehana osećala sve do danas, četiri godine kasnije. Nije to bila gorčina koja će proći, znala je sa sigurnošću.

Napisala je recept za nesanicu i drugi za stomadne tegobe. Nekoliko ljudi svratilo je da kupi očev lek za glavobolju. Bila je to jednostavna mešavina, mada brižljivo skrivana, kao što je bilo s ličnim smešama svih lekara: karanfilić, mirta i aloja. Džehanina majka pravila ga je tokom cele nedelje u lekarskim odajama ispred njihove kuće.

Prošlo je jutro. Velaz je, tiho i istrajno, iza tezge punio glinene činije i bočice prema Džehaninim uputstvima. Bočica mokraće, bistre na dnu, ali retke i blede na vrhu, pričala je svoju priču o upali u grudnom košu. Džehana je prepisala komorač i rekla toj ženi da dođe sledeće nedelje s novim uzorkom.

Ser Rezoni od Sorenike, ciničan čovek, podučavao je ovako: suština uspešne lekarske prakse u tome je da se pacijenti podstiču da dođu ponovo. Kako je govorio, mrtvi ne dolaze na drugi pregled. Džehana je mogla da se seti kako se smejala tome; tih dana se često smejala, dok je studirala u udaljenoj Batjari, pre nego što se rodio četvrti sin kralja Kartade.

Velaz se bavio svim plaćanjima, najčešće u novčićima, ponekad i u drugim valutama. Jedna žena iz obližnjeg sela, koju je mučilo više hroničnih oboljenja, donosila je tuce smeđih jaja svake nedelje.

Na pijaci je bila neobična gužva. Protežući ruke i ramena kada je nakratko digla pogled s posla, Džehana je sa zadovoljstvom

uočila poveći red pacijenata pred sobom. Prvih meseci nakon što je preuzela očevu nedeljnu tezgu ovde i lekarske prostorije kod kuće, nije bilo baš mnogo pacijenata; sada joj se činilo da joj ide gotovo jednako dobro kao što je išlo i Išaku.

Buka je ovog jutra bila zaista nesvakidašnja. Mora da je postojao neki razlog za ovu vrevu i uzbuđenje, ali Džehana nije mogla da smisli šta bi to moglo biti. Tek kada je videla tri plavokosa i bradata strana plaćenika kako se nadmeno probijaju kroz pijacu, setila se. Danas su vađiji posećivali novo krilo zamka, i mladi princ Kartade, Almalikov najstariji sin, koji nosi njegovo ime, bio je tu da primi odabrane dostojanstvenike pokorene Fezane. Čak i u gradu čuvenom po svojim pobunjenicima, društveni status bio je važan; oni koji su dobili žarko priželjkivanu pozivnicu za tu svečanost nedeljama su se pripremali.

Džehana je uglavnom obraćala malo pažnje na ovakve događaje, ili na bilo koju drugu nijansu diplomatije ili rata. U njenom narodu postojala je izreka: *Na koju god stranu da vetar duva, pašće kiša na Kindate*. Ona je sasvim dobro opisivala njena osećanja.

Od gromovitog, zvonkog pada kalifata u Silvenesu pre petnaest godina, u El-Rasanu su se beskrajno menjali saveznici i strane, često i nekoliko puta godišnje, dok su se u gradovima, s učestalošću na koju su ljudi već bili oguglali, mali kraljevi uzdizali i padali. Situacija nije bila ništa jasnija ni na severu, iza ničije zemlje, gde su džaditski kraljevi Valjeda, Ruende i Halonje – dva preživela sina i brat Sanča Debelog – kovali zavere i ratovali među sobom. Džehana je odavno shvatila da je gubljenje vremena da se trudi da zna koji je bivši rob ovamo došao na vlast ili koji je kralj onamo otrovao svog brata.

Na pijaci je bivalo sve toplije dok se sunce podizalo na plavom nebu. To nije bilo iznenađenje; sredina leta u Fezani uvek je bila vrlo topla. Džehana je tapkala čelo krpom od muslina i vraćala misli na posao koji je bio pred njom. Medicina je bila njena velika ljubav, njeno utočište od haosa i njena veza sa ocem, sada i sve dok bude živa.

Kožar kojeg nije poznavala stidljivo je stajao prvi u redu. Nosio je okrnjen zemljan krčag, koji mu je služio kao bočica. Stavivši potamneli novčić na pult pored nje, napravio je grimasu i pružio joj krčag. „Izvinite”, prošaputao je jedva čujno usred sve gungule. „Samo to imamo. Ovo je od mog sina. Ima osam godina. Nije mu dobro.”

Iza nje, Velaz je diskretno uzeo novčić; ser Rezoni ih je učio da nije prikladno da lekari pipaju svoju naknadu. Za to služe sluge, govorio je osorno. On joj je bio prvi ljubavnik, kao i učitelj, dok je živela i studirala u Batjari. Spavao je sa skoro svim svojim studentkinjama, kao i s nekoliko studenata, bar se tako pričalo. Imao je ženu i tri mlade ćerke koje su ga obožavale. Ser Rezoni bio je komplikovan, genijalan, nabusit čovek. Međutim, prema njoj je bio ljubazan, na svoj način, iz poštovanja prema Iškaku.

Džehana se osmehnula kožaru da ga ohrabri. „Nije važno u čemu donosite svoj uzorak. Nemojte se izvinjavati.”

Po boji kože izgledao je kao Džadit sa severa, koji ovde živi zato što je u El-Rasanu bilo više posla za vešte zanatlije, a i kao, verovatno, preobraćenik. Ašariti nisu zahtevali preobraćivanje, ali je teret poreza na Kindate i Džadite bio dobar podstrek da prigle pustinjske vizije mudraca Ašara.

Presula je uzorak mokraće iz okrnjenog krčaga u očevu divnu bočicu, poklon od zahvalnog kralja čiji je naslednik imenjak danas bio ovde da proslavi događaj koji dalje utvrđuje prevlast Kartade nad ponosnom Fezanom. Tokom užurbanih pijačnih jutara, Džehana nije imala mnogo vremena da razmišlja o ironijama, ali one su same izbijale na površinu; um joj je prosto tako radio.

Kada je sipala uzorak u bočicu, videla je da je mokraća kožarevog sina izrazito ružičaste boje. Nakrenula je bočicu napred-nazad na svetlosti; štaviše, boja je bila previše blizu crvenoj. Dete je imalo visoku temperaturu; šta je još imalo, bilo je teško proceniti.

„Velaze”, promrmljala je, „razredi apsint s četvrtinom mente. I ubaci kap slatkog sirupa radi boljeg ukusa.” Čula je kako se njen sluga povlači dublje u tezgu da pripremi recept.

Kožaru je rekla: „Da li je vruć kada mu pipnete čelo?”

Nervozno je klimnuo glavom. „I suv je. Veoma je suv, lekarka. Teško mu je da guta hranu.”

Brzo je rekla: „Razumljivo. Dajte mu lek koji pripremamo. Pola kad stignete kući, pola kad zađe sunce. Razumete li to?” Čovek klimnu. Bilo je važno da to pita; neki od njih, naročito Džaditi iz sela sa severa, nisu razumeli koncept razlomaka. Velaz je za njih pravio dve zasebne bočice.

„Danas mu dajte samo tople supe, pomalo, i sok od jabuke ako možete. Naterajte ga da pije ovo čak i ako ne želi. Možda će povraćati kasnije u toku dana. To nije zabrinjavajuće ako ne bude krvi. Ako ima krvi, pošaljite odmah mojoj kući. U suprotnom, nastavite sa supom i sokom sve dok ne padne noć. Ako je suv i vruć, to mu je potrebno, razumete li?” Opet je čovek klimnuo glavom, čela nabranog od koncentracije. „Pre nego što krenete, objasnite Velazu kako se stiže do vaše kuće. Doći ću sutra ujutro da ga obiđem.”

Čovekovo olakšanje bilo je očigledno, ali onda se pojavilo poznato oklevanje. „Oprostite, lekarko, nemamo novca za privatne posete.”

Džehana je stisla usne. Znači, verovatno nije preobraćenik opterećen porezima, već odbija da se odrekne svog klanjanja bogu-suncu Džadu. Ali ko je ona da dovodi u pitanje njegove verske skrupule? Skoro trećina njene zarade odlazila je na kindatski porez, a nikad ne bi za sebe rekla da je religiozna. Malo koji lekar je bio religiozan. Ali ponos je nešto drugo. Kindati su bili lutalice, nazvani po dva meseca koja među zvezdama prelaze preko noćnog neba, i, što se Džehane tiče, nisu putovali naročito daleko, tokom mnogih vekova, samo da bi predali svoju dugu istoriju ovde, u El-Rasanu. Ako je neki Džadit isto mislio o svom bogu, to je mogla da razume.

„Bavićemo se plaćanjem kada dođe vreme za to. Sada je pitanje da li će dečaku morati da se pušta krv, a naravno da to ne mogu da radim ovde, na pijaci.”

Čula je talas smeha nekoga ko je stajao pored tezge. Ignorivala je to i počela da govori nežnijim glasom. Lekari Kindati bili su poznati kao najskuplji na poluostrvu. Kako i dolikuje, mislila je Džehana. Jedino mi nešto i *znamo*. Ali nije imala pravo da prekoreva ljude zbog brige o ceni. „Ništa ne brinite”, osmehnula se kožaru. „Neću popiti krv i vama i dečaku.”

Ovog puta je smeh bio nekako uopšteniji. Njen otac uvek je govorio da je lekaru pola posla da ubedi pacijenta da *veruje* u njega. Određena vrsta smeha je od koristi, ustanovila je Džehana. On prenosi osećaj poverenja. „Veoma je važno da znate oba meseca i više zvezde časa njegovog rođenja. Ako ću mu puštati krv, moraću da odredim pravo vreme.”

„Moja žena to zna”, prošaputa čovek. „Hvala vam. Hvala, lekarko.”
„Sutra”, rekla je odsečno.

Velaz se pojavio s lekom, dao ga je čoveku i odneo njenu bočicu da je isprazni u kofu pored pulta. Kožar je zastao pored njega i nervozno mu dao uputstva za sutra.

„Ko je sledeći?”, upita Džehana, ponovo podižući pogled.

Sada je na pijaci bio ogroman broj plaćenika kralja Almalika. Plavokosi džinovi sa severa, iz dalekog Karha ili Valeske i, što je izazivalo još jaču nelagodu, pripadnici plemena Muvardi koji su skelama prešli preko tesnaca od pustinje Madžriti, lica napola prekrivenih velom, bezizražajnih tamnih očiju, osim kad su jasno pokazivale prezir.

Ovo je gotovo sigurno bila namerna demonstracija moći od strane Kartade. Verovatno su vojnici šetali gradom s naređenjem da budu uočljivi. Sa zakašnjenjem se setila da je čula da je princ stigao dva dana ranije s petsto vojnika. Previše vojnika za svečanu posetu. Mogao si zauzeti manji grad ili izvesti veliki prepad preko *tagre* – ničije zemlje – s petsto dobrih vojnika.

Ovde su im bili potrebni vojnici. Trenutni upravnik Fezane bio je Almalikova marioneta uz podršku redovne vojske. Trupe plaćenika ovde su navodno bile da bi štatile zemlju od upada iz džaditskih kraljevstava, ili od razbojnika koji su harali po selima. Zapravo, njihovo prisustvo bilo je jedino što je sprečavalo novu pobunu u gradu. A sada, s novoizgrađenim krilom u zamku, naravno da će ih biti mnogo više.

Fezana je bila slobodan grad od pada kalifata sve do pre sedam godina. Sada je sloboda bila samo uspomena, a bes realnost, nakon drugog talasa ekspanzije Kartade. Opsada je trajala pola godine, a onda je jedne noći, dok se bližila zima, neko otvorio kapiju Salos vojsci koja je boravila ispred nje. Nikada nisu saznali ko je bio izdajica. Džehana se sećala kako se krila s majkom u najzaštićenijoj sobi njihovog doma u kindatskoj četvrti i slušala vriske i bojne pokliče i pucketanje vatre. Otac joj je bio s druge strane zidina, budući da su ga godinu dana ranije Kartađani unajmili da služi kao lekar u Almalikovoj vojsci; takav je bio život lekara. Ironija, ponovo.

Ljudski leševi, prekriveni movama, nedeljama su visili sa zidova iznad ove kapije i drugih pet kapija nakon zauzimanja grada, tako da je smrad lebdeo nad tezgama s voćem i povrcem kao kuga.

Fezana je postala deo kraljevstva Kartada, koje se brzo širilo. Isto se desilo i s Lonozom i Aldžaisom, čak i sa samim Silvenesom, s tužnim poharanim ruševinama El-Fontine. A kasnije i sa Serijom i Ardenjom. Sada je čak i ponosita Ragoza na obalama jezera Serana bila ugrožena, kao i Elvira i Tudeska na jugu i jugozapadu. Na El-Rasanu rasparčanom na mala kraljevstva, Almalika od Kartade pesnici na njegovom dvoru nazvali su Lavom.

Od svih osvojenih gradova, Fezana se najsilovitije bunila: tri puta za sedam godina. Svaki put su dolazili Almalikovi plaćenici, i oni plavokosi i oni zabrađeni, i svaki put su se muve i strvinari sladili leševima razapetim po gradskim bedemima.

Ali u poslednje vreme bilo je i drugih ironija, suptilnijih. Neumoljivi Lav od Kartade bio je primoran da prizna prisustvo jednako opasnih zveri. Džaditi sa severa možda nikada nisu bili malobrojniji i među sobom rastrzaniji, ali nisu bili slepi kod očiju – videli su priliku koja im se ukazala. Već dve godine je Fezana plaćala porez u novcu kralju Ramiru od Valjeda. Almalik to nije mogao da odbije, ne ako je hteo da izbegne rizik rata s najjačim džaditskim kraljevima dok patrolira gradovima svog rasparčanog kraljevstva, dok se obračunava s banditima koji lutaju južnim brdima i dok je kralj Badir od Radose dovoljno bogat da unajmi svoje plaćenike.

Možda je Ramiro od Valjeda vladao grubim društvom stočara i primitivnih seljaka, ali to je bilo i društvo organizovano za rat, i nije bilo šale s Džadovim jahačima. Samo je moć kalifa El-Rasana, koji su trista godina stolovali u Silvenesu, uspela da pokori većinu poluostrva i da ograniči Džadite na sever – to ograničavanje zahtevalo je upad za upadom preko visokih visoravni ničije zemlje, a nije baš svaki od tih upada bio uspešan.

Kada bi tri džaditska kralja uopšte prestala da ratuju među sobom, brat protiv strica protiv brata, mislila je Džehana, osvajački Lav Kartade – sa slabijim kraljevima El-Rasana – mogao bi se brzo zaulariti i zauzdati.

Što uopšte ne znači da bi to bila dobra stvar.

Opet ironija, opet to gorko što od nje u ustima ostaje. Izgleda da je morala da se nada preživljavanju čoveka kojeg mrzi najviše na svetu. Svi vetrovi možda donose kišu za Kindate, ali ovde, među Ašaritima El-Rasana, bili su prihvaćeni i imali su svoje mesto. Nakon vekova lutanja zemljom, kao što su njihovi meseci lutali nebom, to je mnogo značilo. Opterećeni visokim porezima, sputani restriktivnim zakonima, ipak su mogli da žive slobodno, da traže sami svoju sreću, da praktikuju svoju veru, i u svog boga i u njegove sestre. A neki među Kindatima zaista su se uzdigli na dvorovima malih kraljeva.

Nijedan Kindat nije imao ugled među Džadovom decom na ovom poluostrvu. Skoro da više nijedan nije ostao na severu. Istorija – a njihova je bila duga – naučila je Kindate da ih Džaditi mogu tolerisati, pa čak i prihvatiti, kada su vremena povoljna i mirna, ali, kada se nebo naoblači, kada dođu kišni vetrovi, Kindati su ponovo postajali skitnice. Proganjani su, nasilno preobraćani ili su umirali u zemlji gde je vlast držao bog sunca.

Porez – *parije* – sakupljala je skupina severnjačkih konjanika dvaput godišnje. Fezana je skupo plaćala cenu toga što je preblizu ničijoj zemlji.

Pesnici su sada nazivali trista godina kalifata zlatnim dobom. Džehana je čula pesme i recitovane stihove. U tim nestalim danima, ma koliko da su ljudi propatili od apsolutne vlasti ekstravagantnog sjaja dvora u Silvenesu, dok su vađiji u svojim hramovima oplakivali dekadenciju i svetogrđe, u sezoni pljački drevni putevi ka severu bili su svedoci prolaska masovnih vojski El-Rasana, a onda njihovog povratka s prikupljenim plenom i robljem.

Nijedna ujedinjena armija više nije išla na sever u ničiju zemlju i, ako su stepe tih pustih predela i viđale nekakve vojnike, to su verovatno bili konjanici Džada, boga sunca. Džehana je skoro mogla da ubedi sebe da su čak i te poslednje, nemoćne kalife njenog detinjstva bile simboli zlatnog doba.

Odmahnula je glavom i okrenula leđa plaćenicima. Sledeći je na redu bio radnik u kamenolomu; pročitala je njegovo zanimanje u kreč-beljoj prašini koja mu je prekrivala odeću i ruke. Takođe je, neočekivano, pročitala kostobolju u njegovim stegnutim crtama lica i nezgrapnom hodu, i pre nego što je pogledala gust, mlečan uzorak mokraćne koji joj je pružio. Bilo je nesvakidašnje da radnik ima kostobolju; u kamenolomima su obično tegobe bile vezane za grlo i pluća. Sa iskrenom radoznalošću je podigla pogled s bočice na čoveka.

Igrom slučaja, radnik iz kamenoloma bio je pacijent kojeg Džehana nikada nije lečila. To je važilo i za kožarevo dete.

Poveća tašna pala je na banak pred njom. „Oprostite na smetnji, lekarko”, reče neko. „Dozvoljavate li da ukradem malo vašeg vremena?” Lagan ton i dvorska dikcija bili su neprimereni na pijaci. Džehana je podigla pogled. Shvatila je da je to onaj čovek koji se ranije smejaao.

Iza njega je bilo sunce, tako da joj je prva slika bila sa oreolom svetlosti i neprecizna: glatko izbrijano lice po poslednjoj dvorskoj modi, smeđa kosa. Nije jasno mogla da mu vidi oči. Mirisao je na parfem i nosio je mač. Što je značilo da je iz Kartade. Mačevi su bili zabranjeni građanima Fezane, čak i u njihova četiri zida.

S druge strane, ona je bila slobodna žena koja se bavi svojim zakonitim poslom na svom predviđenom radnom mestu, i zbog Almalikovih darova njenom ocu nije imala potrebe da uzme bilo kakvu tašnu, čak ni veliku tašnu, kakva je ta očevidno bila.

Razdražena, prekršila je protokol taman toliko da je podigne i da mu je pruži. „Ako vam je potrebna pomoć lekara, ne smetate. Zato sam ovde. Ali, kao što ste приметili, ima ljudi pre vas. Kada dođete na čelo ovog reda, biće mi zadovoljstvo da vam pomognem ako mogu.” Da je bila malo manje besna, moglo joj je biti smešno koliko mu se zvanično obraćala. I dalje nije mogla jasno da ga vidi. Radnik se bojažljivo pomerio u stranu.

„Plašim se, bogami, da nemam vremena da smislim nešto drugo”, promrmljao je Kartađanin. „Moraću da vas odvedem od vaših pacijenata i zbog toga vam nudim ovu tašnu kao kompenzaciju.”

„Da me *odvedete?*”, prasnu Džehana. Ustala je. Razdraženost je prerasla u ljutnju. Shvatila je da sada nekoliko Muvarda prilazi njenoj tezgi. Bila je svesna da Velaz stoji tik iza nje. Moraće da bude pažljiva; on bi svakoga izazvao na borbu zbog nje.

Dvorjanin se pomirljivo osmehnuo i brzo podigao ruku u rukavici. „Da vas *otpratim*, tako je trebalo da kažem. Molim vas da mi oprostite. Skoro da sam zaboravio da se nalazim u Fezani, gde su takve učtivosti izuzetno važne.” Izgledao je kao da mu je sve to pre smešno nego bilo šta drugo, što ju je dalje razbesnelo.

Sad, kad je stajala, mogla je jasno da ga vidi. Oči su mu bile plave, kao i njene – nesvakidašnje među Ašaritima koliko i među Kindatima. Kosa mu je bila gusta i kovrdžala se na vrućini. Bio je *veoma* skupo odeven, s prstenjem na nekoliko prstiju preko rukavica i s bisernom minđušom, koja je sigurno vredela više nego sav ovozemaljski imetak svih ljudi koji su stajali u redu pred njom. Pojas i drška mača takođe su mu bili ukrašeni dragim kamenjem; nekoliko mu ih je čak bilo prišiveno na kožne papuče. Kicoš, pomislila je Džehana, feminizirani dvorski kicoš iz Kartade.

Doduše, mač je bio pravi, ne simbol, a njegove oči, sad kad je gledala pravo u njih, bile su neprijatno prodorne.

Džehanu su i otac i majka vaspitali da pokazuje prkos onda kada je zaslужen, i nikako drugačije.

„Te 'učtivosti', kako nazivate osnovnu pristojnost, trebalo bi da su važne i u Kartadi koliko su ovde”, rekla je uravnoteženo. Sklonila je nadlanicom pramen kose sa očiju. „Ovde sam, na pijaci, dok se ne oglase podnevna zvona. Ako vam je zaista potrebno privatno savetovanje, pogledaću da li imam slobodan termin posle podne.”

Uljudno je odmahnuo glavom. Prišla su im dva vojnika s velovima. „Kao što mi se čini da sam napomenuo, nemamo vremena za to.” I dalje kao da mu je nešto bilo *veoma* zabavno. „Možda bi trebalo da kažem da nisam ovde zbog nekog svog oboljenja, koliko god da bi svakom muškarcu bilo drago da bude predmet vašeg staranja.” To je izazvalo talas smeha.

Džehani nije bilo smešno. Znala je kako da se izbori s takvim ponašanjem, i upravo je to i nameravala, ali Kartadanin je nastavio bez pauze: „Dolazim iz kuće jednog vašeg pacijenta. Husariju ibn Musi je zlo. Preklinje vas da dođete k njemu danas, pre nego što u zamku počne obred posvećivanja, da ne bi propustio da ga predstave princu.”

„Oh”, reče Džehana.

Ibn Musa je imao kamenje u bubregu, hronični slučaj. Bio je pacijent njenog oca i jedan od prvih koji su je prihvatili kao Išakovu

naslednicu. Bio je bogat, mekan kao svila kojom je trgovao, i previše je uživao u bogatoj trpezi. Pride je bio ljubazan, neobično nepretenciozan, inteligentan, a njegovo rano pokroviteljstvo mnogo je značilo njenoj praksi. Džehana ga je volela i brinula je za njega.

Bilo je sigurno, s obzirom na njegovo bogatstvo, da je trgovac svilom zaista na spisku građana počastvovanih pozivnicom da upoznaju princa Kartade. Nešto joj je postajalo jasno. Ne sve.

„Zašto je vas poslao? Poznajem većinu njegovih ljudi.”

„Ali nije me on poslao”, odgovorio je čovek s prirodnom elegancijom. „Ponudio sam se da dođem. Upozorio me je na vašu nedeljnu rutinu na pijaci. Da li biste napustili svoju tezgu na zahtev sluge? Makar i nekoga koga poznajete?”

Džehana je morala da odmahne glavom. „Samo zbog porođaja ili neke nezgode.”

Kartađanin se osmehnuo otkrivajući bele zube spram pocrnelih, glatkih crta lica. „Ibn Musa, hvala Ašaru i svetim zvezdama, nije bremenit. Niti ga je zadesila neka nesreća. Razumeo sam da ste ga već lečili od ovoga od čega boluje. Kune se da niko drugi u Fezani ne ume da mu olakša patnje. A danas je, naravno... poseban dan. Da li biste ovog puta mogli da zanemarite svoje običaje i dozvolite mi da vas otpratim do njega?”

Da joj je ponovo ponudio tašnu, odbila bi. Da nije izgledao smireno i veoma ozbiljno dok je čekao njen odgovor, odbila bi. Da je bilo ko drugi osim Husarija ibn Muse molio za njeno prisustvo...

Kada se kasnije prisećala toga, Džehana je bila veoma svesna da bi i najsitniji gest u tom trenutku sve promenio. Lako je mogla reći uglađenom, otmenom Kartađaninu da će kasnije u toku dana pregledati Ibn Musu. Da je to uradila – nije se mogla oteti misli – život bi joj bio veoma drugačiji.

Bolji ili gori? Nema muškarca ni žene koji bi mogli odgovoriti na to pitanje. Vetrovi su duvali donoseći kišu, da, ali ponekad i rasterujući niske oblake kako bi omogućili blagodeti izlaska i

zalaska sunca viđenih s nekog višeg mesta, ili one vedre, oštre noći kada se čini kao da plavi i beli mesec jašu poput kraljica preko neba posutog zvezdama u svetlucavoj povorci.

Džehana je naredila Velazu da zatvori i zaključa tezgu i da krene za njom. Rekla je svima onima koji su ostali u redu da kažu Velazu kako se zovu, da bi ih besplatno pregledala kod kuće ili sledeće nedelje na pijaci. Onda je uzela svoju bočicu za mokraću i pustila da je stranac odvede u kuću Ibn Muse.

Stranac.

Taj stranac bio je Amar ibn Kajran iz Aldžaisa. Pesnik, diplomata, vojnik. Čovek koji je ubio poslednjeg kalifu El-Rasana. Doznala je njegovo ime kad su stigli u pacijentovu kuću. Bio je to prvi veliki šok tog dana. Ne i poslednji. Nikada nije sama sa sobom bila načisto da li bi pošla s njim da je znala.

Drugačiji bi to život bio da nije pošla. Manje vetra, manje kiše. Možda nijedan od onih pogleda što se pružaju pred ljudima na visokim, vetrovitim mestima sveta.

Upravnik imanja Ibn Muse brzo ju je pustio da uđe, a onda je ponizno pozdravio njenog pratioca po imenu skoro tarući čelom pod tokom naklona, prosipajući izraze zahvalnosti kao ružine laticе. Kartadanin je uspeo da umetne tiho izvinjenje što joj se nije predstavio i onda je i sam izveo dvorski naklon za nju. Nije bio običaj da se ljudi klanjaju kindatskim nevernicima. Štaviše, prema vađijima, to je Ašaritima strogo zabranjeno, i kažnjivo je javnim bičevanjem.

Bilo je jasno da niko neće skoro bičevati čoveka okićenog draguljima koji joj se upravo naklonio. Džehana je znala ko je on čim mu je čula ime. U zavisnosti od tačke gledišta, Amar ibn Kajran bio je jedan od najslavnijih ili jedan od najozloglašnijih ljudi na poluostrvu.

Pričalo se, i pevalo, kako se, baš pošto je stasao u muškarca, sam, bez ičije pomoći, popeo uz bedeme El-Fontine u Silvenesu, ubio desetinu stražara unutra, probio se kroz Baštu čempresa kako bi ubio kalifu, i onda se borio nazad ka izlazu, sam, dok su oko njega ležali leševi onih koje je pobio. Za tu uslugu je zahvalni, novoimenovani kralj u Kartadi nagradio Ibn Kajrana velikim bogatstvom i sve većom moći tokom godina, uključujući i, odnedavno, zvaničnu ulogu prinčevog staratelja i savetnika.

Taj status doneo mu je drugu vrstu moći. I previše, kako su neki šaputali. Almalik od Kartade bio je impulsivan, suptilan, ljubomoran čovek i niko nije baš smatrao, iskreno govoreći, da je posebno naklonjen starijem sinu. Niti je princa pratio glas da obožava oca. Zato je situacija bila nestabilna. Glasine koje su okruživale razuzdanog, blistavog Amara ibn Kajrana – a njega su uvek okruživale glasine – u poslednjih godinu dana donekle su se izmenile.

Iako nijedna od njih nije ni izbliza mogla da objasni zašto bi se taj čovek lično ponudio da pozove lekara za trgovca svilom iz Fezane, samo da bi taj trgovac bio kadar da prisustvuje dvorskom prijemu. Po tom pitanju, Džehana je imala samo slabo prikriven nagoveštaj veselosti na Ibn Kajranovom licu kao putokaz – ali to i nije bio naročit putokaz.

Međutim, prestala je da razmišlja o svemu tome, kao i o uznemirujućem prisustvu čoveka pored sebe, kada je ušla u spavaću sobu i ugledala svog dugogodišnjeg pacijenta. Jedan pogled bio je dovoljan.

Husari ibn Musa ležao je u krevetu poduprt brojnim jastucima. Rob je žustro mlatio lepezom pokušavajući da rashladi sobu i bolesnika. Ibn Musa nije se mogao nazvati hrabrim čovekom. Bio je beo u licu, suze su mu kvasile obraze, ječao je od bola i od očekivanja još gorih patnji.

Otac ju je naučio da ne zaslužuju samo hrabri i čvrsti lekarevo saosećanje. Patnja se javljala i bila je stvarna, ma kako čovekova

konstitucija i priroda odgovarale na nju. Dovoljno je bilo da baci samo jedan pogled na pacijenta, i Dženana se potpuno usredsredila; nemir je sad bilo lakše podneti.

Brzo prišavši postelji, Džehana je poprimila odlučan ton. „Husari ibn Musa, nikuda vi ne idete danas. Dosad poznajete ove simptome jednako dobro kao ja. Šta ste mislili? Da ćete iskočiti iz kreveta, zajahati mazgu i otići na prijem?”

Punački čovek na krevetu žalosno je zastenjao pri samoj pomisli na takav trud i pružio ruku ka njoj. Dugo su se poznavali; dozvolila mu je da je uhvati za ruku. „Ali, Džehana, *moram* da idem! To je događaj godine u Fezani. Kako da ne prisustvujem? Šta da radim?”

„Da pošaljete izraze dubokog žaljenja i kažete da vam je lekar naredio da ostanete u krevetu. Ako želite, iz nekog neobjašnjivog razloga, da izložite i detalje, vaš sluga bi mogao da kaže da se očekuje da ćete izbaciti kamen danas po podne ili večeras, da ste u teškim bolovima, i da zbog toga uzimate lekove koji vas onemogućavaju da stojite uspravno i da smisleno govorite. Ako, očekujući takvo stanje, i dalje želite da prisustvujete na dvoru, mogu samo da pretpostavim da vam je um pomućen bolom. Ukoliko želite da budete prva osoba koja će se onesvestiti i umreti u novom krilu zamka, moraćete to da uradite protivno mojim savetima.”

Često se služila tim tonom kad je razgovarala s njim. I s mnogim svojim pacijentima, istini za volju. Od žene lekara muškarcu su, čak i oni moćni, često hteli da čuju svoju majku kako im naređuje. Išak je budio poslušnost za svoje tretmane ozbiljnošću svog držanja i težinom svog zvučnog, divnog glasa. Džehana – žena, i to još mlada – morala je da razvije neke svoje metode.

Ibn Musa je okrenuo očajno lice ka dvorjaninu Kartadžaninu. „Vidiš?”, rekao je plačnim glasom. „Šta da radim sa ovakvim lekarom?”

Amar ibn Kajran ponovo je izgledao kao da mu je situacija smešna. Džehana je primetila da joj iritacija pomaže da se izbori

s ranijom zapanjenošću njegovim identitetom. I dalje nije imala pojava šta je tom čoveku bilo toliko zabavno u vezi sa svim ovim, osim ako je to prosto bila uobičajena poza i manir ciničnog dvorjanina. Možda mu je bila dosadna dvorska rutina; božje sestre znaju da bi *njoj* bila i te kako dosadna.

„Verovatno biste mogli da pitate i nekog drugog lekara za mišljenje”, rekao je Ibn Kajran, zamišljeno gladeći bradu. „Ali čak i na osnovu ovog prekratkog iskustva, rekao bih da ova vrsna mlada žena tačno zna šta radi.” Udostojio ju je još jednim od svojih blistavih osmeha. „Moraćete mi reći gde ste se školovali kada budemo imali više slobodnog vremena.”

Džehana nije volela da se prema *njoj* ponašaju kao prema ženi dok radi kao lekar. „Nema tu mnogo šta da se kaže”, kratko je odgovorila. „Na univerzitetu Sorenike u Batjari, kod ser Rezonija, dve godine. A onda kod svog oca ovde.”

„Vašeg oca?”, učtivo je pitao.

„Išaka ben Jonanona”, rekla je Džehana i osetila duboko zadovoljstvo kada je videla reakciju koju nije mogao da prikrije.

Dvorjanin u službi Almalika od Kartade gotovo da je morao reagovati na pomen Išakovog imena. Nije bila tajna šta se desilo.

„Ah”, prošapta Amar ibn Kajran izvijajući obrve. Osmotrio ju je. „Sada uviđam sličnost. Imate očeve oči i usne. Trebalo je ranije da povežem. Ovde ste sigurno dobili još i bolju obuku nego u Soreniki.”

„Drago mi je što ispunjavam vaše kriterijume”, rekla je Džehana ironično. Ponovo se osmehnuo, isuviše očigledno uživajući u njenim pokušajima napada. Džehana je iza njega videla kako je upravnik zinuo od njene drskosti. Naravno, svi su bili zaslepljeni Kartadaninom. Verovatno je i ona trebalo da bude oduševljena njime. Iskreno govoreći, i bila je, i to ne malo. Ali to niko nije morao da zna.

„Lord Ibn Kajran bio je veoma velikodušan sa svojim vremenom u moju korist”, promrmljao je Husari iz kreveta. „Došao je jutros,

po zakazanom dogovoru, da pogleda neku svilu da kupi i zatekao me... kao što vidiš. Kada je čuo kako sumnjam da ću moći da odem na popodnevni prijem, insistirao je da je moje prisustvo važno” – i pored bola, u glasu mu se čuo ponos – „i ponudio se da namami moju tvrdoglavu lekarku da dođe da me poseti.”

„I sada je ona ovde i tvrdoglavo moli da svi prisutni, osim roba i vašeg upravnika imanja, budu tako ljubazni da nas napuste.” Džehana se okrenula Kartadaninu.

„Sigurna sam da jedan od Ibn Musinih radnika može da vam pomogne oko te svile.”

„Bez sumnje”, rekao je čovek mirno. „Dakle, smatrate da vaš pacijent ne bi trebalo da ode kod princa ovog popodneva?”

„Mogao bi da umre tamo”, rekla je Džehana bez uvijanja. To je bilo malo verovatno, ali svakako moguće, i ponekad si morao da šokiraš ljude da bi prihvatili lekareva naređenja.

Kartadanin nije bio šokiran. Štaviše, doimao se kao da se ponovo okrenuo vlastitoj razonodi. Džehana je čula neki zvuk s druge strane vrata. Stigao je Velaz s njenim lekovima.

To je čuo i Amar ibn Kajran. „Imate posla. Otići ću sad kako ste i tražili. Budući da nemam nikakvu tegobu koja bi mi omogućila da provedem dan pod vašim staranjem, bojim se da moram prisustvovati ovom posvećenju u zamku.” Okrenuo se čoveku u krevetu. „Ne treba da šaljete glasnika, Ibn Musa. Lično ću preneti poruke o vašem stanju. Niko se neće uvrediti, verujte mi. Niko, a naročito ne princ Almalik, ne bi želeo da umrete izbacujući kamen u novom dvorištu.” Poklonio se Ibn Musi, a onda, po drugi put, Džehani – na upravnikovo vidno nezadovoljstvo – i otišao.

Nakratko je zavladala tišina. Džehana se iznenada setila da se u govorkanjima na pijaci i u hramu pominjalo da su se neke žene visokog porekla iz Kartade – a i nekoliko muškaraca, govorili su zli jezici – ozbiljno povređivale u tučama i svađama zbog Amara ibn Kajrana. Dvoje ljudi je poginulo, ili beše troje?

Džehana se ugrizla za usnu. Čudeći se sama sebi, odmahnula je glavom da je razbistri. To su bili najdokoniji, najniži tračevi koji su joj mogli pasti na um, priče na koje nikad u životu nije obraćala pažnju. Trenutak kasnije, brzo je ušao Velaz i bacila se na posao, zahvalna na svom zanatu. Ublaživanje bola, produžavanje života, davanje nade tamo gde je malo čega drugog ostalo.

~

Stotinu trideset devet građana Fezane okupilo se u najnovijem krilu zamka tog popodneva. Nedugo potom, ono što je usledilo širom El-Rasana postaće poznato kao Dan jarka. Ovako se sve zbilo.

Novosagrađeni deo zamka u Fezani bio je veoma neobično i posebno osmišljen. Velika spavaonica za nove čete Muvarda vodila je do jednako velike trpezarije gde će oni jesti, i do susednog hrama za molitve. Glasoviti Amar ibn Kajran, koji je vodio goste kroz te prostorije, bio je isuviše učtiv da bi posebno pominjao razlog daljeg vojnog prisustva u Fezani, ali svakome od okupljenih gradskih dostojanstvenika moralo je biti jasno čemu tolike nove prostorije.

Takođe, Ibn Kajran je, nudeći neosporno dovitljive i besprekorno ugladene komentare, bio isuviše diskretan da bilo kome skreće pažnju, naročito tokom slavlja, na neprekidne pokazatelje nemira i prevrata u gradu. Međutim, neki od onih koji su prolazili kroz zamak razmenjivali su zabrinute poglede krajičkom oka. Ono što su videli trebalo je, očigledno, da bude zastrašujuće.

Zapravo, bilo je i malo više od toga.

Čudna priroda dizajna novog krila postala je još očiglednija kada su prošli – kao veličanstveno odeveno stado imućnih ljudi – kroz trpezariju do bližeg kraja dugačkog hodnika. Taj uski tunel, objasnio je Ibn Kajran, izgrađen u odbrambene svrhe, vodio je u dvorište gde će vađiji obaviti posvećenje i gde ih čeka princ Almalik, naslednik kartadskog ambicioznog kraljevstva.

Aristokratiju i najuspešnije trgovce Fezane pojedinačno su pratili vojnici Muvardi kroz taj mračni hodnik. Dok su se primicali njegovom kraju, svako od njih mogao je da vidi blesak sunčeve svetlosti. Svaki je tu zastao čkiljeći, skoro obnevideo na pragu svetlosti, dok je glasnik najavljivao njihova imena sa ugodnim odjekom.

Kada bi izašao, trepćući, na zaslepljivu svetlost i istupio da oda počast mutnoj figuri u beloj odori koja je sedela na jastuku nasred dvorišta, svakom gostu bi jednim potezom odrubio glavu jedan od dvojice Muvarda koji su stajali sa obe strane luka tunela.

Muvardi, kojima takvi zadaci uopšte nisu bili strani, uživali su u svom poslu možda malo više nego što je trebalo. Naravno, nikakvi vađiji nisu čekali u dvorištu; krilo zamka dobijalo je neku drugu vrstu posvećenja.

Jedan po jedan, tokom vrelog letnjeg popodneva bez oblačka, pripadnici elite Fezane prolazili su kroz taj mračni, prohladni tunel, a onda su, zaslepljeni povratkom na svetlost, izlazili na glasnikovu zvonku objavu njihovog imena u belo dvorište, gde su klani. Muvardi su bili brižljivo odabrani. Nije bilo greške. Niko nije ni glasa pustio.

Pala tela brzo su kupili zabrađeni saplemenici i odvlačili ih na drugi kraj dvorišta, gde je okrugla kula gledala na nov jarak napravljen preusmeravanjem obližnje reke Tavares. Tela ubijenih bacali su u vodu s niskog prozora na kuli. Odsečene glave vitlali su na krvavu gomilu nedaleko od mesta gde je sedeo princ Kartade, naizgled čekajući da primi najistaknutije građane najnezgodnijeg grada kojim će jednog dana vladati, ako poživi dovoljno dugo.

Zapravo, princ, koji nije bio u baš srdačnim odnosima sa ocem, nije bio obavešten o tom središnjem, dugo planiranom aspektu popodnevnog okupljanja. Ono što je kralj Almalik od Kartade tog dana uradio imalo je više od jedne svrhe. Princ je i pitao gde su vađiji. Niko nije umeo da mu odgovori. Nakon što je zaklan prvi

čovjek koji se pojavio, a odrubljena glava pala nešto dalje od tela koje se srušilo na kolena, princ više nije postavljao nikakva pitanja.

U neko doba tog skoro nemog, ubilačkog popodneva pod jarkim suncem, otprilike onda kada su se sjatili lešinari kružeći iznad vode, neki vojnici su, u sve krvavijem dvorištu, primetili da se princu čudno trza čelo iznad levog oka. Za Muvarde je to bio znak slabosti dostojan svakog prezrenja. Primetili su, ipak, da se ne pomera sa svog jastuka. I nije, zaista, sve vreme ni mrdnuo, niti je progovorio. Gledao je kako sto trideset devetorica muškaraca umiru pokušavajući da mu zvanično odaju poštovanje.

Nikada mu se više taj tik nije povukao. U trenucima stresa ili jake radosti uvek bi se vratio, kao nepogrešiv znak onima koji su ga dobro poznavali da oseća jake emocije, ma koliko se trudio da to prikrije. To je bio i neizbežni podsetnik – zato što će ceo El-Rasan ubrzo saznati za to – na krvavo letnje popodne u Fezani.

Poluostrvo se nagledalo nasilja, od vremena ašaritskog osvajanja i ranije, ali ovo je bilo nešto posebno, nešto što će se pamtiti. Dan jarka. Jedno od zaveštanja Almalika I, Lava Kartade. Deo nasledstva njegovog sina.

Pokolj se nije završio sve dok peta zvona ponovo nisu pozvala vernike na molitvu. Do tada je, zbog broja ptica iznad reke i jarka, postalo očigledno da se odvija nešto sablasno. Nekoliko radoznalih mališana izašlo je izvan zidina i obišlo do severne strane kako bi videlo šta privlači tolike ptice. Potom su proneli vest po gradu. U vodi plutaju obezglavljena tela. Nedugo potom, razlegla se vriska u kućama i na ulicama Fezane.

Naravno, ti uznemirujući zvuci nisu doprli do zamka, a ptice se nisu mogle videti iz lepe trpezarije s lukovima. Nakon što je poslednji od okupljenih gostiju krenuo odatle tunelom, Amar ibn Kajran, čovek koji je ubio poslednjeg kalifu El-Rasana, pošao je sam tim hodnikom do dvorišta. Dotad je sunce već bilo na zapadu, a svetlost ka kojoj je išao kroz dugu, svežu tamu bila je blaga, ugodna, skoro dostojna pesme.